

УДК: 341.241.8 ; 347.451.92

CERIF: S 144

ТИП РАДА: ИЗВОРНИ НАУЧНИ РАД

DOI: 10.55836/PiP_24403A

др **Марко ЈОВАНОВИЋ***

Ванредни професор Универзитета у Београду – Правног факултета,
Србија

ПРИЛОГ ТУМАЧЕЊУ ЧЛАНА 39 КОНВЕНЦИЈЕ УН О УГОВОРИМА О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРОДАЈИ РОБЕ

Сажетак

Члан 39 Конвенције Уједињених нација о уговорима о међународној продаји робе (Бечке конвенције) уређује дужности купца да обавести продавца о несаобразности робе која му је испоручена. Иако би се на први поглед могло наслутивати да значај ове одредбе није велики јер она у првом реду служи примени других правила којима су уређена права купца у случају да му је испоручена несаобразна роба, ипак живији поглед на њену примену у судској и арбитражној пракси, као и на доктринарне радове који су јој посвећени, показује да се у погледу тумачења члана 39 Конвенције јављају бројна питања и недоумице. У овом раду се зашто размајрају кључни елементи и сврха правила о обавештавању продавца о несаобразности испоручене робе и на подлози тих израживања се изводе закључци о правилима којих се треба држати приликом тумачења посмајране одредбе. Та правила обухватају дужности тумачења члана 39 Конвенције у светлу његовој међународној карактера а не значења које његовим одређеним елементима припадају поједина национална

* Електронска адреса аутора: marko.jovanovic@ius.bg.ac.rs.

права, пошребу узимања у обзир циља и сврхе обавештења о несаобразности, као и ослањања на уредну судску и арбитражну праксу. Ова правила не само да доприносе исправнијем разумевању садржаја члана 39 Конвенције, већ и побољшавају правну сигурност и предвидљивост исхода у међународној трговини. Уз ова правила, која се могу окарактерисати као оштреважећа, са становишта домаће права посебно је важно имати у виду да је српски превод члана 39 Бечке конвенције у једном делу недоследан, па је од изузетног значаја да се садржај ове одредбе утврђује из некој од текстова Конвенције сачињених на једном од њених званичних језика.

Кључне речи: Бечка конвенција. – Обавештење о несаобразности. – Тумачење. – Међународна продаја робе. – Права купца.

I Увод

Првог дана јануара 2023. године навршило се тридесет пет година од почетка примене Конвенције Уједињених нација о уговорима о међународној продаји робе (у даљем тексту: Бечка конвенција или Конвенција). За те три и по деценије број страна-уговорница се повећао са десет, колико је њеним чланом 99 став 1 предвиђено да је било неопходно да би Конвенција ступила на снагу у смислу међународног права,¹ на скоро 100, колико их је данас.² Иако је већ и сам број уговорних страна импресиван, јер премашује половину држава-чланица Организације Уједињених нација, под чијим окриљем је Конвенција закључена 1. априла 1980. године у Бечу, чини се да је много илустративнији показатељ важности Конвенције структура њених уговорница. Конвенцијом су обавезане многе од највећих светских трговинских сила: САД, Русија, Кина, Јапан, скоро све државе-чланице Европске уније,³ Мексико,

1 Првих десет држава које су депоновале инструменте ратификације, прихватања, одобравања или приступања и тиме омогућиле да Бечка конвенција ступи на међународноправну снагу биле су: Аргентина, Египат, Замбија, Италија, Кина, Либан, Сирија, Сједињене Америчке Државе, Финска и (тадашња) Социјалистичка Федеративна Република Југославија.

2 На дан 1. новембра 2024. године, Бечка конвенција је имала 97 страна уговорница. Може се очекивати да се ускоро тај број повећа још за две државе, јер су Етиопија и Руанда усвојиле унутрашње прописе којима се омогућава приступање Бечкој конвенцији, али њихове изјаве о обавезаности Конвенцијом још увек нису депоноване код генералног секретара Уједињених нација који је, према члану 89 Конвенције, њен депозитар.

3 Од садашњих 27 чланица Европске уније, једине две државе које нису обавезане Бечком конвенцијом су Ирска и Малта.

Јужна Кореја, Аустралија. Са друге стране, треба приметити да неке од значајних држава-учесница у међународној трговини, попут Индије, Велике Британије, Јужноафричке Републике и Нигерије, још увек нису обавезане Конвенцијом, али се упркос томе процењује да се Конвенција примењује на око 80% уговора о међународној продаји робе на светском нивоу.⁴

Као један од разлога широке прихваћености Бечке конвенције обично се наводи то што њена правила представљају резултат изузетно квалитетног рада на унификацији правила међународне трговине.⁵ Поједина решења прихваћена у Бечкој конвенцији тако чине мост између главних светских правних система, чиме не само да се подстиче даљи развој института и правила националних права, већ се превазилазе и ранија достигнућа на плану уједначавања права међународне трговине.⁶ Зато и не чуди што је Конвенција послужила као узор за касније иницијативе за хармонизацију уговорног права међународне трговине како на регионалном,⁷ тако и на глобалном⁸ нивоу.⁹

4 Ingeborg Schwenzer, „Introduction“, *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)* (eds. Ingeborg Schwenzer, Ulrich Schroeter), Oxford University Press, Oxford, 2022⁵ (I. Schwenzer (2022a)), 1.

5 Peter Schlechtriem, „Basic Structures and General Concepts of the CISG as Models for a Harmonisation of the Law of Obligations“, *Juridica International*, Nr. 10/2005, 27–28.

6 Преговарању и усвајању Бечке конвенције претходио је рад на унификацији права међународне продаје у оквиру тада тек основаног Међународног института за унификацију приватног права (UNIDROIT) на иницијативу професора Ернста Рабела током тридесетих година XX века, као и усвајање хашких Једнообразних закона 1964. године. Из различитих, углавном геополитичких разлога, ниједна од ових иницијатива није остварила свој пун потенцијал у пракси, али су оне заједно скренуле пажњу на важност уједначавања правила међународне трговине и утрле пут широком консензусу о том питању који је потврђен усвајањем коначног текста Бечке конвенције под окриљем Комисије Уједињених нација за међународно трговинско право (UNCITRAL). Више о историји Бечке конвенције вид. Cesare Massimo Bianca, Michael Joachim Bonell, *Commentary on the International Sales Law – the Vienna 1980 Sales Convention*, Giuffrè, Milan, 1987, 303–308; Sunil Harjani, „The Convention on Contracts for the International Sale of Goods in United States Courts“, *Houston Journal of International Law*, Nr. 1/2004, 52–55; Ingeborg Schwenzer, Pascal Hachem, „The CISG – A Story of Worldwide Success“, *CISG Part II Conference* (ed. J. Kleinemann), Oxford University Press – Iustus, Uppsala, 2009, 121–122; Franco Ferrari, Marco Torsello, *International Sales Law – CISG in a Nutshell*, West Academic Publishing, St. Paul, 2018, 1–3; I. Schwenzer (2022a), 1–3.

7 Бечка конвенција је послужила као узор за састављање Принципа европског уговорног права (енг. *Principles of European Contract Law – PECL*) и Једнообразног акта о општем трговинском праву (фр. *Acte uniforme sur le droit commercial général*), сачињеном у оквиру Организације за хармонизацију афричког уговорног права (OHADA).

8 Решењима Бечке конвенције инспирисали су се и творци Принципа међународних трговинских уговора (енг. *Principles of International Commercial Contracts – PICC*),

Наравно, није тешко претпоставити да до консензуса о коначном тексту Бечке конвенције није дошло лако, нарочито када се радило о формулисању правила и института који у неком облику већ постоје у појединим националним правима а у Конвенцији је требало да добију уједначено, „међународно“ рухо. Пример таквог института је и дужност обавештавања продавца о несаобразности испоручене робе, чијој анализи и тумачењу је посвећен овај рад. Иако је ова дужност начелно позната главним светским правним системима, правила која се на њу примењују се значајно разликују од једног националног права до другог. Тако, германски и неки романски правни системи (нпр. италијански и јужноамерички) садрже прецизно дефинисану дужност купца да обавести продавца о несаобразности (уз разлике у роковима за слање обавештења), англо-саксонска права предвиђају постојање дужности обавештавања о несаобразности само у случају да купац жели да раскине уговор, док француско право не прописује дужност обавештавања о несаобразности већ само налаже да тужба за раскид уговора због несаобразности робе мора да буде поднета у року од две године од откривања несаобразности.^{10,11} Дужност купца да обавести продавца о недостацима испоручене ствари предвиђена је и нашим правом.¹² Члан 481 Закона о облигационим односима уређује режим прегледа ствари и обавештавања о видљивим недостацима, док наредна одредба прописује правила обавештавања о скривеним недостацима.

које је формулисао Међународни институт за унификацију приватног права (UNIDROIT).

- 9 Више о овоме вид. I. Schwenzer, P. Hachem, 123–125; I. Schwenzer (2022a), 8–10.
- 10 Ingeborg Schwenzer, „Article 39 CISG: Buyer’s Notice of Non-Conformity“, *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)* (eds. Ingeborg Schwenzer, Ulrich Schroeter), Oxford University Press, Oxford, 2022⁵ (I. Schwenzer (2022b)), 869–870.
- 11 У овом смислу треба приметити како је Апелациони суд у Паризу исправно нагласио да су рокови предвиђени чланом 39 Бечке конвенције само рокови за обавештавање продавца о несаобразности испоручене робе, а не рокови за утуживање права која проистичу из те несаобразности. Вид. *Monsieur H.F. v. Eco Tendance S.à.r.l. et al.*, Cour d’Appel de Paris, Pôle 4 – Chambre 10, 19/10806, 30. новембар 2023. године, пасус 85, CISG-online Case No. 6715. У истом смислу вид. и одлуку Апелационог суда из Дуеа, *Engie Energie Services SA v. Foronex S.p.r.l.*, Cour d’Appel de Douai, Chambre 2, Section 1, 20/04405, 13. октобар 2022. године, пасус 17, CISG-online Case No. 6044.
- 12 Упркос многим сличностима, ова дужност према српском праву има значајне разлике у односу на исту дужност према Бечкој конвенцији. Више о томе вид. Милена Ђорђевић, *Обим накнаде штете због повреде уговора о међународној продаји робе*, докторска дисертација, Београд, 2012, 169. Детаљније о овим разликама вид. Сандра Фишер-Шобот, „Појам, садржај и форма обавештења о несаобразности робе у међународном и домаћем праву“, *Право и привреда*, бр. 4–6/2010, 436–448.

Иако се конкретна правила, по природи ствари, разликују у наведена два случаја, заједничко својство им је да, нарочито код уговора у привреди, законодавац инсистира на што бржем обавештавању како би се што пре отклонила потенцијална неизвесност у погледу саобразности испоруке. Тако, ако је преглед робе извршен у присуству обе стране, купац је дужан да продавца обавести о видљивим недостацима *одмах*, ако продавац није био присутан приликом прегледа купац је дужан да га о манама обавести без одлагања, док је у случају да је купац отпремио робу даље без претовара, а могућност такве даље отпреме је продавцу била или морала бити позната приликом закључења уговора, преглед робе могуће одложити до њеног приспећа у место опредељења, а купац мора да обавести продавца о евентуалним недостацима *чим је њо редовном току ствари могао за њих дознаћи од својих клијената*.

Уз разлике у упоредноправном режиму обавештавања продавца о несаобразности робе коју је испоручио, током преговора о тексту Бечке конвенције јавила су се и размимоилажења између развијених држава и држава у развоју у погледу коначног решења које треба усвојити. Делегација Гане је, тако, истакла да губитак права на позивање на несаобразност у случају да купац пропусти да благовремено обавести продавца о тој несаобразности представља „драконску“ санкцију коју би требало обрисати.¹³ Овај став је подржала делегација Нигерије, али су делегати из Бугарске, Велике Британије, Француске, Аустралије и Грчке били против брисања, па предлог Гане није ни стављен на гласање.¹⁴

Имајући у виду значај дужности купца да обавести продавца о несаобразности робе за примену целокупног система правила међународне продаје на којима се Бечка конвенција заснива, овај рад ће се усредсредити на ближе разматрање члана 39 Конвенције, којим је ова дужност уређена, и покушаће да, на основу анализе новије судске и арбитражне праксе, осветли неке нове углове тумачења обавезе обавештавања о несаобразности. Потреба за освртом на тумачење члана 39 Конвенције је утолико већа ако се узме у обзир да обавеза обавештавања о несаобразности робе, вероватно због свог умногоне техничког карактера, није често била предмет научних разматрања, нарочито не у литератури на српском језику. Тумачењу ове обавезе приступићемо из угла њене сврхе, примењујући пре свега телеолошку анализу, али ћемо најпре укратко приказати садржај и циљ члана 39 Бечке конвенције, а затим се детаљније посветити језичком тумачењу трију његових важних компонената: форми обавештења, роковима за његово давање и његовом садржају.

13 United Nations Conference on Contracts for the International Sale of Goods – Official Records, United Nations, New York, 1991, 320.

14 *Ibid.*, 320–321.

II Садржај и циљ члана 39 Бечке конвенције

Члан 39 Бечке конвенције, којим је уређен главни део дужности купца да обавести продавца о манама купљене робе, има два става. У првом ставу прописана је дужност купца да обавести продавца о природи недостатака купљене робе у разумном року од тренутка када је тај недостатак открио или био дужан да га открије, под претњом губитка права на позивање на уочену несаобразност ако довољно детаљно обавештење није дато у наведеном року. У другом ставу је постављен објективни и преклузивни рок од две године од дана стварне предаје робе купцу унутар кога се обавештење о несаобразности мора дати, опет под претњом губитка права на позивање на уочену несаобразност у случају протекла рока. Изузетно, ако је уговорном гаранцијом предвиђен дужи или пак краћи рок за давање обавештења, тај гарантни рок ће се примењивати уместо преклузивног двогодишњег, прописаног чланом 39 став 2 Конвенције.¹⁵

У теорији се указује на то да је члан 39 Конвенције диспозитивног карактера, јер су стране у уговору о међународној продаји робе слободне да модификују неке његове делове или чак да у потпуности искључе његову примену, у складу са чланом 6 Конвенције.¹⁶

Овај начелни приказ садржаја члана 39 Бечке конвенције захтева и неколико додатних објашњења. Пре свега, важно је имати у виду да под појмом несаобразности робе члан 39 Конвенције обухвата и видљиве недостатке и скривене мане. Ова напомена је важна нарочито из перспективе оних правних система код којих је појам несаобразности по свом домашају разграничен од појма скривених мана, па обухвата само видљиве недостатке. У таквим случајевима је нарочито важно поштовати дужност аутономног тумачења Бечке конвенције, која произлази из њеног члана 7, као што је то у једној скорашњој одлуци исправно

15 Члан 39 Бечке конвенције, у преводу на српски језик садржаном у Закону о ратификацији Конвенције Уједињених нација о уговорима о међународној продаји робе (*Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 10–1/84) гласи:

„(1) Купац губи право да се позива на недостатак саобразности робе ако о томе није продавцу послао обавештење у коме је навео природу недостатка, у разумном року од тренутка када га је открио или морао открити.

(2) Купац у сваком случају губи право да се позове на недостатак саобразности робе, ако о њему није обавестио продавца најкасније у року од две године рачунајући од дана стварне предаје робе купцу, изузев када је тај рок несагласан са роком о уговорној гаранцији.“

16 Вид. у том смислу С. М. Bianca, М. Ј. Bonell, 311; F. Ferrari, М. Torsello, 277; Christoph Brunner, Michael Schifferli, „Article 39 CISG“, *Commercial Law – Article-by-Article Commentary* (ed. Peter Mankowski), С. Н. Beck – Hart – Nomos, München – Oxford – Baden-Baden, 2019, 206.

учинио Апелациони суд у Бордоу и одбио да другачије третира видљиве недостатке од скривених мана, као што би то локално, у датом случају француско, право чинило.¹⁷

Из садржаја члана 39 Конвенције јасно је да је он у блиској вези са неколико других одредаба које му дају пуно значење. Најпре, да би купац уопште био у могућности да испуни дужност давања обавештења о несаобразности, потребно је да претходно изврши преглед робе, на начин и у роковима прописаним чланом 38 Конвенције. Ако је купац пропустио да дође у прилику да продавца ваљано обавести о недостацима робе, он онда губи и право да се користи средствима која би му иначе стајала на располагању у случају када продавац повреди своју уговорну обавезу испоруком несаобразне робе. Та средства су прописана члановима 45–52 Конвенције (захтев за отклањање недостатака, захтев за испоруку друге, заменске робе, раскид уговора, захтев за снижавање купопродајне цене). Уз то, пропуст купца да продавца ваљано обавести о несаобразности испоручене робе лишава купца и права да потражује накнаду штете у складу са члановима 74–76 Конвенције. Ипак, чланом 44 Конвенције предвиђено је да купац може да тражи снижавање цене у складу са чланом 50 или да захтева накнаду штете (изузев за изгубљену добит) ако има разумно оправдање зашто није обавестио продавца о недостацима. Такође, пропуштање купца да обавести продавца о недостацима робе у складу са чланом 39 Конвенције неће утицати на губитак његових права ни онда када се недостатак саобразности односи на чињенице које су продавцу биле познате или му нису могле бити непознате, а он их није открио купцу.¹⁸

Сам садржај члана 39 Конвенције, као и одредбе које употпуњују његов домаћај, указују на неколико важних циљева које успостављање дужности давања обавештења о несаобразности испуњава у систему Конвенције. Прво, како то примећују неки коментатори Конвенције, ова дужност служи заштити разумних очекивања уговорних страна.¹⁹ Разумно очекивање купца је да добије робу нарученог квалитета и количине унутар предвиђених рокова, док је разумно очекивање продавца да се што пре отклони неизвесност у погледу задовољства купца испорученом робом. Оба ова очекивања објашњавају захтеве за детаљношћу обавештења (купац мора да наведе у чему је тачно дошло до одступања

17 Вид. *Beologic NV v. MS Amlin Insurance et al.*, Cour d'Appel de Bordeaux, 4ème chambre, 23/00375, 10. јануар 2024. године, пасус 36, CISG-online Case No. 6748.

18 Вид. чл. 44 Конвенције.

19 Stefan Kröll, „Article 39“, *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) – A Commentary* (eds. Stefan Kröll, Loukas Mistelis, Pilar Perales Viscasillas), C. H. Beck – Hart – Nomos, München – Oxford – Baden-Baden, 2018², 589, са даљим упућивањима.

од уговореног, како би продавац то могао да исправи) и за испуњењем дужности обавештавања без прекомерног одлагања (како би купац што пре добио саобразну испоруку а неизвесност продавца у погледу задовољства купца се што пре прекинула). На тим линијама, може се закључити да прописивање дужности обавештавања о несаобразности служи испуњењу још једног важног циља Конвенције, видљивог и из неколико других њених одредаба,²⁰ а то је да уговор о продаји одржи на снази. Благовремено обавештавање продавца о тачној природи недостатка испоручене робе омогућава продавцу да рекламирани недостатак исправи у року и на начин да уговорни однос са купцем буде што је могуће мање поремећен. Коначно, иако је статус принципа савесности и поштења као општег принципа Бечке конвенције у најмању руку споран,²¹ чини се несумњивим да Конвенција на овом месту прописује дужност лојалног понашања уговорних страна, што може представљати израз општег правног принципа забране злоупотребе права.²² Наиме, у неколико својих одредаба Конвенција забрањује „прећуткивање“ или нетачно представљање чињеница које су доступне једној уговорној страни а од значаја су за другу.²³ Чини се да забрани злоупотребе права служи и члан 39 Конвенције, јер захтевом да се продавац обавести о несаобразности у разумном року спречава да се „калкулише“ на плану тренутка давања обавештења и да се обавештење учини онда када за сврху не би имало само да омогући да продавац ваљано испуни своју обавезу испоруке саобразне робе, већ и да се оствари нека друга повољност за купца која није предвиђена, односно заштићена уговором. Забрана злоупотребе права важи и у супротном смеру, што потврђује већ цитирани члан 44 Конвенције – купац ће моћи да се позива на несаобразност робе чак и када није обавестио продавца о томе у складу са чланом 39 у ситуацији када је продавац већ знао или морао да зна за недостатке испоручене робе, а то није ставио до знања купцу.

20 Вид. нпр. чл. 47 и 63 Конвенције, којима је предвиђено право на одређивање додатног рока за испуњење продавчевих, односно купчевих обавеза, чл. 71 Конвенције којим се уређује право на одлагање испуњења обавеза, као и начелно изузетан карактер раскида уговора који у Конвенцији има статус „крајњег средства“, о чему сведоче чланови 45, 49, 61 и 64.

21 Више о томе вид. Alexander Komarov, „Internationality, Uniformity and Observance of Good Faith as Criteria in Interpretation of CISG: Some Remarks on Article 7(1)“, *Journal of Law and Commerce*, Vol. 25, 2005/2006, 82–85.

22 F. Ferrari, M. Torsello, 26–27.

23 Вид. у том смислу нарочито нпр. чл. 43 о дужности пријављивања потраживања трећих лица, чл. 65 о одређивању облика, мере или других обележја робе, чл. 68 у делу који уређује последице непријављивања губитка или оштећења робе у контексту преласка ризика.

Дакле, може се закључити да, премда на први поглед можда делује као „минијагура“ у целокупном систему права, обавеза и дужности купца и продавца успостављеног Бечком конвенцијом, обавештавање о несаобразности заправо служи остварењу неколико кључних елемената купопродајног односа (ваљаном испуњењу обавезе испоруке саобразне робе, односно могућности коришћења различитих права за случај да та обавеза није испуњена), по свом садржају представља занимљиву варијацију начина на који је институт обавештавања дефинисан у различитим националним правима, а по својој природи омогућава остваривање неколико кључних циљева Бечке конвенције. Ова својства члана 39 Бечке конвенције су од нарочитог значаја за даљу анализу његових појединих делова.

III Форма обавештења о несаобразности

Један од основних принципа на којима се заснива Бечка конвенција јесте принцип неформалности уговора о продаји робе.²⁴ Сходно томе, сматра се да ни обавештење о несаобразности дато на основу члана 39 Конвенције није *a priori* подвргнуто никаквом посебном захтеву форме.²⁵ И заиста, у ситуацији када би, примера ради, купац и продавац заједно прегледали робу приликом примопредаје, било би сасвим очекивано, разумно и ефикасно да купац на лицу места усмено обавести продавца о недостацима робе које је приликом прегледа уочио. Међутим, правило о неформалности обавештења о несаобразности би свакако било упутно посматрати у контексту могућности избејања спора између купца и продавца, у коме би као одлучујуће могло да се постави питање ваљаности купчевог испуњења дужности обавештавања према члану 39 Конвенције.²⁶ Иако би се и елементи ове дужности, баш као и постојање самог уговора о продаји, могли доказивати било којим средством, укључујући и сведоке,²⁷ обавештење дато у форми која омогућава писани траг би без сумње било најпожељније са становишта правне сигурности и предвидљивости, нарочито у оним правним системима чија процесна правила хијерархизују доказну снагу појединих

24 Вид. чл. 11 Бечке конвенције.

25 У том смислу, изричито, вид. *Buyer (Germany) v. Edco Eindhoven B.V.*, Rechtbank Oost-Brabant, C/01/364407 HAZA 20–720, 4. мај 2022. године, пасус 63, CISG-online Case No. 5906.

26 Тако је, примера ради, могућност давања обавештења усменим путем прихваћена у предмету *Buyer (USA) v. Euro Stable CVBA et al.*, Rechtbank Limburg, C/03/259855 HAZA 19–59, 8. март 2023. године, пасус 35, CISG-online Case No. 6250, уз напомену да није могуће утврдити тачан садржај тог обавештења.

27 Вид. чл. 11 Бечке конвенције.

доказних средстава. Ипак, питање прихватљивости одређеног доказног средства или лакоће доказивања би требало посматрати одвојено од услова за формалну пуноважност обавештења о несаобразности.²⁸

Треба, међутим, напоменути да опште правило о неформалности обавештења о несаобразности трпи два важна изузетка. Прво, сходно члану 9 став 2 Бечке конвенције, странке су обавезане широко познатим обичајима у међународној трговини, односно обичајима који се примењују на уговоре исте врсте у датој грани трговине. То би значило да би трговачки обичај у погледу форме обавештења о несаобразности који би евентуално постојао у погледу неке врсте уговора о продаји у одређеној грани трговине обавезивао конкретне странке без обзира на то да ли су оне такав захтев форме изричито уговориле или не. У вези са могућношћу уговарања одређене форме обавештења о несаобразности јавља се и друго одступање од принципа неформалности обавештења – у складу са општим правилима о слободи уговарања, странке су слободне да заједничком вољом подвргну обавештење о несаобразности одређеном захтеву форме, и то било тако што ће се о томе изричито споразумети, било тако што ће у том погледу између себе успоставити одређену праксу у складу са чланом 9 став 1 Бечке конвенције. Сматра се, међутим, да судови или арбитраже не треба да уваже неразумне захтеве у погледу форме.²⁹

У вези са питањем форме обавештења о несаобразности корисно је подсетити на неколико примера неадекватног тумачења члана 39 Бечке конвенције у домаћој арбитражној пракси условљених непрецизним преводом Конвенције на српски језик у закону о њеној ратификацији, на које је већ скренута пажња у стручној литератури.³⁰ Наиме, енглеска формулација „*The buyer loses the right to rely on a lack of conformity of the goods if he does not **give notice** to the seller (...)*“ из члана 39 Конвенције на српски је званично преведена као „*Купац губи право да се позира на недоследност саобразности робе ако о томе није продавацу **послао обавештење** (...)*“. Употреба термина „*послао обавештење*“ је, вероватно, арбитраже са седиштем у Србији у најмање четири предмета навела да сматрају да обавештење о несаобразности мора да буде дато у писаној форми.³¹ У једном предмету је такав став

28 На значај разлике између ваљаности доказа и ваљаности самог приговора указује и М. Ђорђевић, 173.

29 S. Kröll, 593.

30 Владимир Павић, Милена Ђорђевић, „Примена Бечке конвенције у арбитражној пракси Спољнотрговинске арбитраже при Привредној комори Србије“, *Право и привреда*, бр. 5–8/2008, 593–595.

31 Ради се о одлукама у предметима: Т–18/01 од 27. новембра 2002. године, Т–09/01 од 23. фебруара 2004. године, Т–15/04 од 21. фебруара 2005. године и Т–10/04 од

изричито заузет, уз допуну да усмено телефонско обавештење „*мора*“ да буде потврђено слањем писаног обавештења,³² у другом предмету се из образложења закључује да је поступајући арбитар стајао на становишту да обавештење о манама робе не може да буде ваљано ако је дато у телефонском разговору,³³ док у трећем предмету арбитражно веће исправно примећује да Бечка конвенција не уређује питање форме обавештења о несаобразности, „(...) али из чињенице да оно *треба да буде њослајто и њејове садржине, логична је њисмена форма*“ (истакао аутор).³⁴ Ово својеврсно „учитавање“ захтева писане форме у члан 39 Бечке конвенције арбитри затим покушавају да додатно оснаже констатацијом да је у спољнотрговинским пословима уобичајено да се приговори упућују писаним путем, односно да се усмени приговор без одлагања писано потврди. Изложено гледиште би, међутим, значило да у датом случају захтев писане форме произлази из члана 9 став 2 Конвенције (трговински обичај), а не из члана 39, што је веома битна разлика. Али, у том случају би било потребно доказати да писана форма обавештења о несаобразности заиста и представља трговински обичај у датој грани трговине што се, према нашем тумачењу наведене арбитражне одлуке, у овом предмету ипак није десило.

Придружимо се ставу аутора који су први уочили изложене проблеме да не би требало прихватити мишљење по коме члан 39 Бечке конвенције налаже писану форму обавештења о несаобразности.³⁵ Утемељење за наш став налазимо у избору речи коришћених при формулисању члана 39 на званичним језицима Конвенције. Тако, енглески текст Бечке конвенције не говори о слању, већ о давању обавештења, што је радња која по својој природи не захтева нужно писану форму. Околност да је тежиште члана 39 Конвенције на томе да продавац буде обавештен о манама робе а не на форми тог обавештења још је видљивија из текстова Конвенције на другим званичним језицима. Тако се, на пример, у француском тексту користи формулација: „*Lacheteur est déchu du droit de se prévaloir d'un défaut de conformité s'il ne le dénonce pas*“

6. новембра 2005. године. Наведено према: В. Павић, М. Ђорђевић, 594.

32 Вид. одлуку у предмету Т-18/01 од 27. новембра 2002. године. Наведено према: В. Павић, М. Ђорђевић, 594.

33 Вид. одлуку у предмету Т-15/04 од 21. фебруара 2005. године. Наведено према: В. Павић, М. Ђорђевић, 594.

34 Вид. одлуку у предмету Т-09/01 од 23. фебруара 2004. године. Наведено према: В. Павић, М. Ђорђевић, 594.

35 В. Павић, М. Ђорђевић, 594–595. Овај став подржава и С. Фишер-Шобот, 447–448. За супротно мишљење вид. Peter Huber, Alastair Mullis, *The CISG*, Sellier, München, 2007, 156–157, који сматрају да је усмено дато обавештење недовољно са становишта члана 39 Конвенције.

au vendeur (...)“, која би се могла превести тако да „[к]уџаџ љуби љраво да се љозива на недосџаџаџ саобразносџи ако џа не џријави/назначи љродавцу (...)“. Слично томе, и можда још јасније потврђујући неформалност обавештења, у шпанском тексту се каже: „*El comprador perderá el derecho a invocar la falta de conformidad de las mercaderías si no lo comunica al vendedor (...)*“, што би могло да се преведе као: „[к]уџаџ ће изџубиџи љраво да се љозива на недосџаџаџ несаобразносџи робе ако џа не саоџиџиџи љродавцу (...)“. Исто се закључује и из арапске верзије Конвенције. Она у овом делу користи глагол *خط* (*khaTara*), који би могао да се преведе као „дати на знање“ или „створити идеју код некога“.

Правне последице неадекватног превода одређених делова Бечке конвенције већ су разматране у домаћој теорији.³⁶ Изложено је схватање да је сврха превода садржаног у домаћем Закону о ратификацији Бечке конвенције куртоазна – тај превод служи да се они који ће примењивати Бечку конвенцију у пракси лакше упознају са њеним садржајем, али то не производи српски у један од званичних језика Конвенције, нити супституише Конвенцију законом о њеној ратификацији.³⁷ Конвенција се увек примењује у тексту сачињеном на једном од њених пет званичних језика,³⁸ без обзира на доступност службених или неслужбених превода на било који други светски језик. Према томе, „несрећан“ избор термина „*џослаџи обавешџење*“ у преводу члана 39 Конвенције на српски језик не би требало да има никакав правни значај и не би требало да домаће судије и арбитра наведе на закључак да сама Конвенција одступа од примарне примене принципа неформалности у погледу обавештења о несаобразности робе.

IV Рок за давање обавештења

Као што је већ наведено, члан 39 став 1 Бечке конвенције прописује да купац треба да да обавештење о недостацима робе у разумном року од тренутка када их је открио или морао да их открије. Из таквог одређења произлази да се у вези са рачунањем рока за давање обавештења јављају најмање две кључне дилеме. Прво: када је продавац открио или морао да открије недостатке? Друго: колико би тачно требало да износи *разуман* рок за давање обавештења?

36 За проблем неадекватног превода члана 1 Бечке конвенције вид. Марко Јовановић, „Место пословања или седиште? О правном значају разлике у преводу Конвенције УН о уговорима о међународној продаји робе“, *Право и љривреда*, бр. 7–9/2016, 259–274.

37 *Ibid.*, 271–274.

38 Сходно члану 101 Бечке конвенције, њени званични језици су арапски, енглески, француски, кинески, руски и шпански, и сваки је поједанко веродостојан.

Што се прве дилеме тиче, њено решење је условљено природом недостатка. Код видљивих недостатака, рок за давање обавештења почиње да тече истеком рока за испуњење дужности прегледа робе, сходно члану 38 Конвенције.³⁹ Ако роба није уредно прегледана, истеком рока за испуњење дужности њеног прегледа наступа тренутак када је купац морао да открије недостатке и од тада почиње да тече разумно време за обавештавање продавца. Насупрот томе, код скривених мана, оних које се, по природи ствари не могу открити уобичајеним прегледом робе приликом пријема испоруке, рок за давање обавештења се помера унапред. На општи начин би се могло рећи да ће тада рок за обавештавање продавца о несаобразности почети да тече од тренутка када је купац прикупио (или био дужан да прикупи) довољно сазнања о мани да продавцу може довољно јасно да опише у чему се састоји недостатак.⁴⁰ Конкретно трајање периода за прикупљање сазнања може да зависи од бројних објективних и субјективних фактора, као што су обим, односно количина испоручене робе, њене карактеристике, капацитет купчеве компаније, односно самог купца да обави или организује преглед робе, његове личне и пословне прилике, итд.⁴¹ Опредељење за овакво одређивање тренутка почетка тока рока за обавештавање налазимо

39 У теорији се проблематизовало питање да ли рок за преглед робе и рок за давање обавештења представљају два одвојена рока или један сложени. У прилог првог схватања истицали су се аргументи да се ови рокови односе на два различита института, да су уређени различитим одредбама Конвенције и да су дефинисани на различите начине (рок за преглед робе према члану 38 Конвенције је што краћи рок који је могућ у датим околностима (енгл. *as short a period as is practicable in the circumstances*), док је рок за давање обавештења о несаобразности према члану 39 Конвенције разуман рок (енгл. *reasonable time*)). Са друге стране, у прилог другом схватању се истицало да пропуштање рока за преглед нема своју јасну санкцију већ се она огледа у немогућности да се да обавештење о несаобразности, што тек онда за конкретну последицу има немогућност коришћења правних средстава прописаних за случај испоруке несаобразне робе, као и то да у пракси прекорачење било ког од ова два рока на начин да они *заједно* превазилазе праг разумног за последицу имају исто што и повреда члана 39 Конвенције самог за себе. Чини се да је ова дилема коначно разрешена пре више од две деценије, када је Саветодавно веће за примену Бечке конвенције у свом Мишљењу бр. 2 јасно стало на становиште да су ова два рока различита и да се морају одвојено посматрати чак и када би чињенице конкретног спора омогућавале њихово сабирање и тумачење као једног јединственог временског периода. Вид. CISG AC Opinion No. 2 (E. Bergsten), „Examination of the Goods and Notice of Non-Conformity – Articles 38 and 39“, доступно на адреси: <http://www.cisgac.com/cisgac-opinion-no2>, 8. 11. 2024. За преглед и коментар напред описаних теоријских дилема вид. S. Kröll, 601–602.

40 Упор. C. Brunner, M. Schifferli, 209; S. Kröll, 602–605.

41 Вид. у том смислу *Buyer (Slovak Republic) v. Seller (Austria)*, Oberster Gerichtshof, 28. фебруар 2023. године, пасус 23, CISG-online Case No. 6292. Слично и P. Huber, A. Mullis, 160; Peter Schlechtriem, Petra Butler, *UN Law on International Sales – The UN Convention on the International Sale of Goods*, Springer, 2009, 127.

у циљу и сврси обавештења – да продавца што потпуније информише о природи мане робе, како би он могао да је ефикасно отклони.

Скривене мане представљају велики изазов у погледу тумачења тренутка када је купац морао, тј. био дужан да их открије, па ће одређивање тог тренутка преваходно зависити од природе мане, начина њеног испољавања⁴² и свих других релевантних околности сваког појединачног спорног случаја.⁴³ Према мишљењу Саветодавног већа за примену Бечке конвенције, рок за преглед робе у случају постојања скривених мана почиње да тече онда када несаобразност постане приметна.⁴⁴ Ово је сасвим логично опредељење, јер док се скривена саобразност не испоји, купац не може да стекне знање о њеном постојању. Када то не би било тако, радило би се од почетка о видљивом недостатку. Тако је, примера ради, у једном спору између швајцарског купца и немачког продавца Апелациони суд у Минхену утврдио да је рок за обавештавање продавца о несаобразности, која се огледала у околности да је олдтајмер који је купац купио заправо годину дана млађи од онога што му је продавац представио током преговора и закључења уговора, почео да тече од тренутка када је механичар у сервису у који је купац одвезао аутомобил због поправке текућег квара, годину дана након куповине возила, случајно утврдио да је број шасије (на основу кога је могуће несумњиво утврдити старост аутомобила) брушен и мењан.⁴⁵

42 Занимљив пример узимања у обзир овог фактора приликом одмеравања разумног трајања рока за давање обавештења о несаобразности долази из холандске судске праксе и тиче се благовремености рока за обавештавање продавца да коњ који је био предмет куповине има катаракту. Наиме, суд је стао на становиште да је давање обавештења у року од годину и по дана од дана испоруке разумно јер катаракту није било могуће открити без специјалистичког ветеринарског прегледа, није одмах са сигурношћу могао да се предвиди ток болести будући да је откривена у раној фази испољавања што би утицало на детаљност обавештења, а узета је у обзир и околност да је унутар тих годину и по дана док обавештење у смислу члана 39 став 1 Конвенције није било дато постојала писана и усмена комуникација између купца и продавца, која показује да је купац од продавца покушавао да прибави податке о здравственом стању коња у периоду пре испоруке. Вид. *Buyer (USA) v. Euro Stable CVBA et al.*, Rechtbank Limburg, C/03/259855 HAZA 19–59, 8. март 2023. године, пасуси 33–37, CISG-online Case No. 6250.

43 Тако је, примера ради, у једном скорашњем спору између италијанског произвођача аутомобилских мотора и француског продавца кампинг-возила, Апелациони суд у Рену посветио посебну пажњу откривању узрока несаобразности испорученог спорног мотора, па утврдио да несаобразност није представљала (скривену) ману испоручене робе, већ је наступила као последица пропуста у техничкој контроли. Вид. *Romec S.r.l. v. Distrimotor S.à.r.l.*, Cour d'Appel de Rennes, 2ème chambre, 23/04691, 1. март 2024. године, пасус 14, CISG-online Case No. 6882.

44 CISG AC Opinion No. 2 (E. Bergsten), „Examination of the Goods and Notice of Non-Conformity – Articles 38 and 39“.

45 *Buyer (Switzerland) v. Seller (Germany)*, OLG München, 7. Zivilsenat, 7 U 1224/21, 25. октобар 2023. године, пасуси 66–67, CISG-online Case No. 6641.

Са друге стране, за разлику од овог примера одлагања почетка тока рока за обавештавање, могуће је, наравно, и да рок за давање обавештења о несаобразности почне да тече одмах по пријему испоруке. То би, рецимо, био случај онда када је природа недостатка таква да се он може уочити и јасно описати чак и без детаљнијег прегледа (нпр. разлика у количини, разлика у амбалажи, разлика у боји, испорука очигледно друге врсте робе од уговорене).⁴⁶ Али, ако је продавац робу испоручио пре уговореног рока, сматра се да одмеравање рокова за преглед робе и обавештавање продавца треба да почне да тече од уговореног а не стварног датума испоруке, јер купац не треба да сноси штетне последице околности да је примио робу у тренутку када није био дужан да је очекује и за то потенцијално није био спреман.⁴⁷

У вези са проблемом одређивања тренутка почетка тока рока за обавештавање може да дође до још једне интересантне ситуације. То би био случај у коме испоручена роба истовремено садржи и видљиве недостатке и скривене мане. У оваквој ситуацији, требало би одређивати тренутак почетка тока рока за обавештавање у односу на сваки недостатак појединачно. Тако је, примера ради, учињено у спору који је решаван пред окружним судом за Источни округ Тексаса, а који је настао због несаобразне испоруке 10.000 таблет-рачунара. Наиме, испорука је била несаобразна по два основа: квантитативном (јер је испоручено 9.900 уместо уговорених 10.000 рачунара) и квалитативном (јер су испоручени рачунари споро радили услед неисправности одређених хардверских компоненти које су у њих биле уграђене). Купац је упутио обавештење о несаобразности у року нешто краћем од две године од испоруке, жалећи се првенствено на хардверске недостатке, а тек узгред помињући да је испоручено 100 рачунара мање од уговорене количине. Амерички суд је нашао да је обавештење о квалитативној несаобразности дато благовремено јер тачан узрок спорог рада испоручених рачунара није могао да се брзо открије а у држави купца чак није ни било могуће технички проверавати исправност спорних хардверских компоненти, док је у погледу квантитативне несаобразности суд одлучио да је обавештење неблагоприятно дато јер је мањак испоручене робе видљиви недостатак који може лако и брзо да се утврди и довољно јасно саопшти продавцу.⁴⁸

И у погледу решавања друге дилеме, одређивања трајања *разумној* рока за обавештавање продавца, јавља се доста потешкоћа. Почетна тачка у тражењу решења требало би да буде члан 7 став 1 Бечке конвенције

46 Вид. у том смислу I. Schwenzer (2022b), 880.

47 S. Kröll, 604.

48 *Shenzen Synergy Digital Co. Ltd v. Mingtel Inc.*, U.S. District Court for the Eastern District of Texas, Sherman Division, 4:19-cv-00216, 29. март 2022. године, пасуси 72–88, CISG-online Case No. 5845.

у коме је изложено опште правило њеног тумачења и који налаже да се приликом тумачења Конвенције води рачуна о њеном међународном карактеру и потреби да се унапреде једнообразност њене примене и поштовање савесности у међународној трговини.⁴⁹ Овде се управо испуњење потребе унапређивања једнообразности примене Конвенције показало као посебно изазовно. Наиме, како је већ објашњено у уводном делу овог рада, у упоредном праву постоји прилична разноликост у погледу начина дефинисања дужности обавештавања о несаобразности робе. Та разноликост, како смо горе навели, иде од крајње строгости германских система, у којима је прихваћено да се обавештење мора дати у року од неколико дана, до крајње либералности француског права које ни не познаје самосталну дужност обавештавања о недостацима робе већ само уређује рок за подношење тужбе због несаобразности. Иако члан 7 став 1 Бечке конвенције налаже принцип аутономног тумачења појмова садржаних у Конвенцији, па тако и појма разумног рока из члана 39 став 1, проблем се појавио онда када су неки национални судови, и то нарочито немачки, почели да стандард разумног трајања рока за обавештавање из Бечке конвенције тумаче према схватању домаће праксе тумачења немачког права и пресуђују да разуман рок према Бечкој конвенцији траје исто колико и према националном праву – три до пет дана.⁵⁰ Овакав приступ је био не само методолошки погрешан са становишта интерпретативног правила садржаног у члану 7 став 1 Конвенције, већ и практично неадекватан, јер би чак и седмодневни рок за давање обавештења био исувише кратак у поређењу са конкретизацијом трајања разумног рока према Бечкој конвенцији у судској и арбитражној пракси у другим деловима света.

Осврћући се на хетерогеност приступа одређивању конкретног трајања разумног рока у упоредној судској и арбитражној пракси, професори Ферари (*Ferri*) и Торсело (*Torsello*) примећују да треба правити разлику између хетерогености резултата (тј. разлика у одмеравању конкретног трајања разумног рока) и хетерогености метода тумачења члана 39 Бечке конвенције. Док је први тип хетерогености по њиховом мишљењу нужна последица флексибилне терминологије која је прихваћена у члану 39 Конвенције, па зато не треба да створи посебну забринутост, дотле је хетерогеност метода тумачења много опаснија јер

49 Више о проблемима тумачења Бечке конвенције вид. Marko Jovanović, „Forever Young: The Gap-Filling Mechanism of the CISG as a Factor of Its Modernization“, *Balkan Yearbook of European and International Law*, Nr. 2020, 41–60.

50 Ingeborg Schwenzer, „The Noble Month (Articles 38, 39 CISG) – The Story Behind the Scenery“, *European Journal of Law Reform*, Nr. 3–4/2006, 357–358, са навођењем релевантне праксе која, између осталог, показује да је суд у Диселдорфу стао на становиште да је рок од седам дана за обавештавање продавца у случају продаје корнишона неразумно дуг.

показује да се судови и арбитраже без основа удаљавају од интерпретативних налога члана 7 Конвенције и тумаче члан 39 према принципима и схватањима домаћег права.⁵¹

Ова колебања упоредне праксе навела су професорку Швенцер (*Schwenzer*) да у свом немачком коментару члана 39 Бечке конвенције још деведесетих година XX века сугерише да, у одсуству било каквих посебних околности које би утицале на његово трајање, разуман рок за обавештавање продавца о недостацима нектварљиве робе треба да износи месец дана.⁵² Ова препорука, колоквијално названа „великодушних месец дана“ (енг. *noble month*), врло брзо је имала одјек у немачкој судској пракси тумачења и примене Бечке конвенције, па се тако као прва одлука у којој се „великодушних месец дана“ може сматрати прихваћеним наводи пресуда немачког Савезног суда (*Bundesgerichtshof*) у чувеном спору око продаје новозеландских дагњи.⁵³ Ова пракса се у потоњим годинама усталила и извршила утицај и на аустријске судове, где је тамошњи Врховни суд (*Oberster Gerichtshof*) у једној пресуди из 1997. године стао на становиште да је дужност прегледа робе благовремено испуњена ако је трајала десет дана до две недеље, док је разуман рок за обавештавање продавца о недостацима робе месец дана.⁵⁴ Међутим, под ударом критика тамошње доктрине, аустријски Савезни суд је убрзо одустао од „великодушних месец дана“ и вратио се пређашњој пракси, уобличеној домаћим стандардима схватања стандарда разумности у аустријском праву, према којој и преглед робе и давање обавештења морају да се обаве у збирном року од 14 дана.⁵⁵

Иако би постојање одређених смерница у погледу одмеравања трајања разумног рока за давање обавештења било несумњиво корисно, разноликост прилика и околности у међународној трговини чини немогућим да се трајање разумног рока на апстрактан начин квантификује. Опција бројчаног одређивања трајања овог рока није била чак ни разматрана на Дипломатској конференцији у Бечу.⁵⁶ Зато

51 F. Ferarri, M. Torsello, 279–280.

52 Наведено према: I. Schwenzer (2006), 358.

53 *New Zealand Mussels Case*, Bundesgerichtshof, 8. март 1995. године, CISG-online Case No. 144.

54 Oberster Gerichtshof, 27. мај 1997. године.

55 *Austrian Wood Case*, 15. октобар 1998. године, Oberster Gerichtshof, CISG-online Case No. 380. За новији пример оваквог става вид. *Buyer (Slovak Republic) v. Seller (Austria)*, Oberster Gerichtshof, 28. фебруар 2023. године, пасус 25, CISG-online Case No. 6292.

56 Али, треба имати у виду да временско фиксирање рока за обавештавање продавца о недостацима робе није методолошки потпуно неприхватљиво у упоредном праву. Тако, примера ради, члан 1495 став 1 Италијанског грађанског законика предвиђа

се теорија углавном приклања ставу да конкретно трајање рока за давање обавештења треба да се рачуна у светлу релевантних околности сваког појединачног спора, међу које се убрајају: природа робе, околност да ли се ради о фиксној продаји или не, расположивост средстава комуникације, итд.⁵⁷ Такав став је потврђен и у Мишљењу бр. 2 Саветодавног већа за примену Бечке конвенције, у коме се изричито наводи да разуман рок за обавештавање продавца о недостацима испоручене робе зависи од околности сваког конкретног случаја, да ће некада разумно бити да се обавештење дā истог дана а некад после дужег периода, те да никакав фиксни рок, било да он износи две недеље, један месец или било како другачије не може да се *a priori* и на апстрактан начин прихвати без узимања у обзир релевантних фактора, а то су врста робе, природа недостатка, прилике у којима се уговорне стране налазе, као и меродавни обичаји.^{58, 59}

Чини се да овај став не доводи у питање ни сама професорка Швенцер, која своју препоруку о „великодушних месец дана“ објашњава потребом да постоји одређени оријентир у погледу трајања рока, који ће се онда продужавати или скраћивати зависно од конкретних прилика и околности.⁶⁰ Коначно, професор Крол (*Kröll*), прихватајући став да стандард разумности треба конкретизовати у светлу различитих субјективних и објективних околности сваког појединачног случаја, исправно скреће пажњу на то да треба разликовати околности које утичу

да купац губи право да се позива на гаранцију за исправност робе ако не пријави продавцу недостатке у року од осам дана од дана када их је открио, осим уколико друкчије не произлази из договора страна или неке друге законске одредбе.

57 Camilla Baasch Andersen, Francesco Mazzotta, Bruno Zeller, *A Practitioner's Guide to the CISG*, Juris, New York, 2010, 392.

58 CISG AC Opinion No. 2 (E. Bergsten), „Examination of the Goods and Notice of Non-Conformity – Articles 38 and 39“.

59 Занимљив пример узимања у обзир различитих фактора приликом оцене разумности трајања рока за давање обавештења о несаобразности пружа новија холандска судска пракса. Наиме, у спору поводом манљиве испоруке канцеларијског намештаја, где је уговорена продаја 10 столова и 20 столица за компанијску кантину а продавац је испоручио само столове, Окружни суд у Хелдерланду је стао на становиште да 30 дана за давање обавештења, рачунајући од дана испоруке столова, представља разуман рок. Образлажући овај став, суд је навео да у обзир узима околност да је било разумно да купац сачека неко време након испоруке столова пре него што реагује према продавцу како би се уверио да испорука столица не касни, као и околност да су столови испоручени око две недеље пре божићних и новогодишњих празника, што је време када ни једна ни друга компанија не раде. Вид. *AGES Maut System GmbH & Co. KG v. Butler Nederland B.V.*, Rechtbank Gelderland, 10562327 \ CV EXPL 23–4193, 27. септембар 2023. године, пасуси 17–18, CISG-online Case No. 6644.

60 I. Schwenzer (2022b), 878–880.

на дужину трајања рока за преглед робе од околности које утичу на трајање рока за давање обавештења о њеним недостацима.⁶¹ Примера ради, код трговине лако кварљивом робом рокови за обавештавање о несаобразности по природи ствари морају да буду кратки. У том духу је Окружни суд у Ротердаму у једној недавној одлуци стао на становиште да разуман рок за обавештавање о несаобразности испорученог кромпира и шипка износи (само) три дана.⁶²

У сваком случају, чланом 39 став 2 Бечке конвенције предвиђено је да купац губи право да се позива на несаобразност робе ако о томе није обавестио продавца у року од две године, почев од дана стварне предаје робе купцу. Овај рок, међутим, може да буде модификован (продужен или скраћен) уговорном гаранцијом. Губитак права на позивање на несаобразност по истеку овог објективног рока, био он конвенцијски или уговорно одређен, наступа и у случају када би купац имао право да се позове на члан 44 Конвенције и захтева снижење цене или накнаду штете ако из оправданих разлога није обавестио продавца о недостацима робе у разумном року. Важно је приметити да двогодишњи рок почиње да тече од тренутка када је роба дошла у државину купца а не од тренутка када је дошло до преласка ризика, који може да наступи и пре предаје робе купцу. Ако је, пак, уговором предвиђено да продавац робу испоручи директно купчевом клијенту, купчев двогодишњи рок за обавештавање продавца почиње да тече од тренутка предаје робе клијенту. Али, ако је продавац робу предао купцу, а купац је даље отпремио свом клијенту без разумне могућности да је прегледа пре отпремања, двогодишњи рок ће свеједно почети да тече од тренутка када је роба испоручена купцу, јер је језик члана 39 став 2 Конвенције у том погледу јасан и не оставља простор за изузетак, за разлику од члана 38 став 3.⁶³

Међутим, члан 39 став 2 Бечке конвенције отвара врата за могућност уплива националног, односно иначе меродавног права у погледу најмање два значајна питања. Прво је питање рачунања рокова, које Бечка конвенција не уређује. Зато би се, у случају да се јави дилема у погледу тога када би се сматрало да истиче двогодишњи рок ако његов последњи дан пада на нерадни дан или дан који у тој календарској години не постоји (нпр. 29. фебруар), на ово питање примењивало иначе меродавно право, у складу са чланом 7 став 2 Конвенције. Друго је питање рока застарелости купчевог потраживања по основу

61 S. Kröll, 605.

62 *Seller (Egypt) v. Riva Fruit B.V. et al.*, Rechtbank Rotterdam, C/10/608300 HAZA 20-1114, 8. децембар 2021. године, пасуси 47 и 54, CISG-online Case No. 5738.

63 I. Schwenzer (2022b), 882.

несаобразности испоручене робе. Рокови за обавештавање из члана 39 Конвенције су рокови који омогућавају купцу да уопште конституише неко потраживање од продавца по основу несаобразности. Ако би купац поднео тужбу за, рецимо, накнаду штете због испоруке несаобразне робе против продавца а није га претходно обавестио о тој несаобразности у разумном, односно двогодишњем року, продавац у судском или арбитражном поступку неће истицати приговор застарелости купчевог потраживања већ ће се бранити тако што ће доказивати да, због дејства члана 39 Конвенције, потраживања уопште ни нема. Насупрот томе, ако је купац уредно обавестио продавца о недостацима испоручене робе, имаће право да се позива на чланове 45–52 и 74–76 Конвенције и то како у преговорима са продавцем, тако и пред судом, односно арбитражом. Али, његова могућност утуживања потраживања које има према продавцу биће временски омеђена роковима застарелости који су уређени иначе меродавним правом.⁶⁴

Овде би могла да се јави и додатна потешкоћа које проистиче из концепцијске разлике континенталних и англо-саксонских правних система, јер првонаведени квалификују застарелост као питање материјалног, а другонаведени углавном као питање процесног права.⁶⁵ Ова разлика, међутим, утиче само на то да ли ће се рокови застарелости тражити у *lex causae* или *lex fori*, али ће они свакако бити уређени неким другим извором права а не Бечком конвенцијом. Проблем донекле може да буде олакшан тиме што је један број држава, укључујући и нашу, обавезан Конвенцијом УН о застарелости потраживања у међународној продаји робе из 1974. године, која унификује материју застарелости потраживања из уговора о међународној продаји робе, поставља општи четворогодишњи рок за утуживање оваквих потраживања који, у случају тужбе по основу испоруке несаобразне робе, почиње да тече од тренутка када је роба заиста предата купцу или када је он испоруку одбио (дакле, исто као и двогодишњи рок за давање обавештења о несаобразности)⁶⁶ и заобилази дилему правне квалификације овог питања. Па ипак, Конвенцијом о застарелости потраживања је везан далеко мањи број држава него Бечком конвенцијом,⁶⁷ тако да је њен

64 Сходно члану 4 Бечке конвенције, она се примењује само на закључење уговора о продаји робе и права и обавезе продавца и купца које проистичу из таквог уговора.

65 Вид. Richard Garnett, *Substance and Procedure in Private International Law*, Oxford University Press, Oxford, 2012, 263–265 и 268–272.

66 Вид. чл. 8 и чл. 10 ст. 2 Конвенције о застарелости потраживања.

67 На дан 1. новембра 2024. године, Конвенцијом о застарелости потраживања у верзији измењеној Протоколом из 1980. године, биле су везане 23 државе, а још седам држава је било обавезано неизмењеним текстом. За ажуране податке о броју

допринос избегавању примене националног права на питање застарелости потраживања по основу испоруке несаобразне робе у практичном смислу мали.⁶⁸

V Садржај обавештења

Као што смо на почетку овог рада објаснили, сврха дужности купца да обавести продавца о недостацима испоручене робе је, између осталог, и у томе да продавцу омогући да недостатке отклони и тиме омогући да уговор са купцем остане на снази уз што мање, а у идеалном случају нимало, одступања у односу на иницијални споразум. Да би се то омогућило, члан 39 Бечке конвенције прописује да се обавештење о несаобразности мора дати без неразумног одлагања, али и да мора да садржи опис природе недостатка. Управо је садржина обавештења о несаобразности извор готово непресушних дилема теорије и праксе у погледу тога шта се сматра довољним да, у светлу стандарда из члана 39 став 1 Конвенције, продавцу стави до знања у чему се несаобразност састоји. Штавише, у погледу степена детаљности обавештења о природи несаобразности постоје и разлике међу националним правним системима: док германски правни системи захтевају велику прецизност у опису недостатка, остали правни системи који познају дужност обавештавања о несаобразности имају нешто флексибилнији приступ овом елементу.⁶⁹ Сви ови фактори заједно усложњавају одговор на питање шта се сматра довољно јасним обавештењем у смислу члана 39 став 1 Бечке конвенције.

Упркос изложеним тешкоћама, чини се да преовладава схватање да обавештење о недостацима испоручене робе мора да садржи два кључна елемента: несумњиво исказану сврху (тј. стављање до знања продавцу да је испоручена роба несаобразна) и адекватно објашњење природе недостатка.⁷⁰ Оба наведена елемента захтевају нешто подробнију анализу.

Што се тиче првог елемента, стављања до знања продавцу да је испоручена роба несаобразна, он проистиче из језичког тумачења члана 39 став 1 Бечке конвенције. Испуњеност овог услова би требало

уговорница ове Конвенције вид. https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/limitation_period_international_sale_of_goods/status, 8. 11. 2024.

68 О овом проблему вид. Fritz Enderlein, Dietrich Maskow, *International Sales Law (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods – Convention on the Limitation Period in the International Sale of Goods)*, Oceana Publications, 1992, 128.

69 I. Schwenzer (2022b), 871–872.

70 У том смислу: S. Kröll, 594; C. Brunner, M. Schifferli, 206–207; I. Schwenzer (2022b), 871.

ценити у светлу критеријума садржаних у члану 8 Конвенције, који уређује како се изјаве и друге радње страна у уговору о међународној продаји робе имају тумачити па, сходно томе, у пресудној мери зависи од околности сваког конкретног случаја. Ипак, могуће је извести и одређене општије закључке у овом погледу, па се тако са приличном сигурношћу може рећи да упућивање наруџбенице за нову робу продавцу, без икакве назнаке да се ради о заменској испоруци у смислу члана 46 став 2 Конвенције (који чак и садржински раздваја захтев за замену од обавештења о недостацима) или да је већ испоручена роба несаобразна, не представља ваљано обавештавање продавца у смислу члана 39 став 1 Конвенције.⁷¹ Исто тако, и просто уздржавање купца од тражења или пријема нових испорука тамо где је уговорена продаја робе са узастопним испорукама, опет без икакве назнаке зашто се то чини, не би могло да се сматра обавештењем о несаобразности у смислу члана 39 став 1 Конвенције.⁷² Коначно, од значаја за процену да ли одређена изјава купца представља обавештење о недостацима у смислу члана 39 став 1 Конвенције од значаја може да буде и целокупно држање купца у купопродајном односу. Пошто је једна од сврха обавештења из члана 39 став 1 Конвенције да омогући купцу да се служи одређеним правним средствима предвиђеним за случај да продавац повреди уговор, купчево понашање након изјаве коју даје као обавештење о недостацима мора да буде усмерено ка отклањању последица несаобразне испоруке, тј. ка коришћењу неког од средстава прописаних члановима 45–52 Конвенције, односно ка потраживању накнаде штете у складу са члановима 74–76 Конвенције. Тако је Апелациони суд у Минхену закључио да се не може сматрати обавештењем о недостацима у смислу члана 39 став 1 Конвенције изјава купца да је одушевљен квалитетом

71 Тако *Seller (Germany) v. Buyer (Germany)* [*Natural Stone Marble Slabs Case*], Oberlandesgericht Saarbrücken, 5. Zivilsenat, 5 U 426/96–54, 17. јануар 2007. године, пасус 35, CISG-online Case No. 1642, где је суд изричито нашао да телефонски позив којим је купац само наручио нову робу не представља обавештење о несаобразности, јер у датим околностима продавац није могао тако да га разуме. Међутим, суд даље наводи да би остао при истом закључку све и да је купац навео разлог нове наруџбине, што већ сматрамо неоправданим и неоснованим. Наиме, да је купац навео да нова поруџбина представља заменску робу (за чиме ће, по природи ствари, бити потребе само ако је првобитна испорука манљива) то би, према нашем схватању, значило да је тиме несумњиво дао до знања продавцу да нешто са првобитном испоруком није у реду. Сходно томе, елемент *обавештавања* о несаобразности би тада био испуњен. Друго је питање да ли би такво обавештење на довољно јасан начин указивало на природу недостатка, али испуњење захтева да је обавештење уопште дато представља предуслов за разматрање да ли је и други, од њега независни, услов јасноће садржаја испуњен.

72 Вид. у том смислу *Seller (Italy) v. Buyer (Germany)*, Oberlandesgericht Koblenz, 2. Zivilsenat, 2 U 50/12, 3. јун 2013. године, *passim*, CISG-online Case No. 2469.

испоручених ципела, али да неки парови нису били саобразни, при чему је наставио да потражује и плаћа нове испоруке.⁷³ Суд је оценио да је у таквим околностима за продавца било разумно да схвати купчеву изјаву као обичну информацију да је неколико парова испоручених ципела одударало од високог квалитета целокупне испоруке, а не као обавештење да је описане недостатке потребно отклонити и да у том циљу купац има намеру да користи неко од правних средстава које му Конвенција ставља на располагање. На сличној линији је и одлука Апелационог суда у Греноблу који је протумачио да изјава купца која гласи: „Ако ситуација настави да се појављује, мораћемо да вам се обратимо и слободни смо да верујемо да ћете у њом случају предузети своју одговорност“ не садржи несумњиво исказану сврху протеста, већ само најављује кораке које ће предузети уколико испоручена роба настави да буде незадовољавајућег квалитета.⁷⁴

Ипак, вероватно најделикатније питање у вези са дужношћу обавештавања о недостацима испоручене робе јесте питање формулације тог обавештења. У вези са тим, члан 39 став 1 Бечке конвенције налаже да обавештење мора да „назначи природу недостатка“ (енг. „(...) specifying the nature of the lack of conformity (...)“). Када се овај налог пропусти кроз филтере чланова 7 (јер утврђивање потребног степена детаљности обавештења представља питање тумачења Конвенције) и 8 (јер утврђивање потребног степена јасноће обавештења представља питање тумачења изјава и других радњи уговорних страна), могуће је и овде извести неколико општијих закључака.

Прво, са становишта сврхе обавештења о недостацима да помогне да уговор о продаји остане на снази, потребно је да обавештење *конкретном* продавцу на довољно јасан начин стави до знања у чему се дати недостаци састоје, како би несаобразна роба могла да се поправи или замени.⁷⁵ То значи да се не може говорити о неком „универзалном“ степену јасноће обавештења, већ да испуњеност овог критеријума зависи од знања и верзираности сваког продавца понаособ. Од купца се не очекује да нужно има посебна техничка знања, али мора што верније и детаљније да опише због чега сматра да испоручена роба није саобразна, чак и ако то чини лаичким језиком.⁷⁶

73 *Seller (Italy) v. Buyer (Germany)*, Oberlandesgericht München, 7. Zivilsenat, 7 U 2525/16, 10. јануар 2017. године, пасуси 15–16, CISG-online Case No. 2800.

74 *Etablissements André Bondet S.A. v. Eco Tendance S.a.r.l. et al*, Cour d'appel de Grenoble, 7. септембар 2021. године, 18/02617, CISG-Online Case No. 5780.

75 F. Enderlein, D. Maskow, 127; P. Schlechtriem, P. Butler, 128; F. Ferrari, M. Torsello, 280–281.

76 Тако С. Brunner, М. Schifferli, 207.

Пошто обавештење треба да ангажује конкретног продавца и покрене његову реакцију, али мора да купцу буде уочљиво, отуда се намеће и други закључак, а то је да јасноћа његовог садржаја зависи како од објективних (нпр. очигледности испољавања недостатка), тако и од субјективних околности (нпр. схватања изјава и радњи купца). Зато се сматра да би у процени испуњености захтева за довољном конкретносту обавештења требало примењивати тзв. субјективно-објективни тест, који би у обзир узимао врсту робе којом се тргује,⁷⁷ природу недостатка,⁷⁸ друштвено-културолошке прилике уговорних страна,⁷⁹ инфраструктуру којом располажу⁸⁰ и искуство у трговини датом врстом робе,⁸¹ итд.⁸²

Као занимљив пример за покушај разграничења недовољно од довољно јасног образложења могу да послуже два примера из праксе. У једној скорашњој одлуци Првостепени суд у Женеви је стао на становиште да обавештење које гласи да „*испоручена роба није ваљана*“ није довољно јасно, тим пре што се у датом случају несаобразност огледала у физичком оштећењу намештаја који је био предмет продаје, што је мана која је лако опазива и за чију се идентификацију не тражи никакво посебно стручно знање веће од оног које поседује свако ко такав намештај користи.⁸³ Са друге стране, Апелациони суд у Колмару је оценио да

77 Примера ради, ако се тргује сијалицама за новогодишње јелке и купац обавести продавца да „сијалице не раде“, то објашњење би се, *grosso modo*, могло сматрати потенцијално довољно јасним, јер би његово уобичајено разумевање било да сијалице не светле, што може да буде последица малог и ограниченог круга разлога: дефекта самих сијалица, дефекта жице која их повезује или дефекта трансформатора. Са друге стране, ако се тргује аутомобилима и купац обавести продавца да „аутомобили не раде“, такво објашњење само по себи готово сигурно не би задовољавало захтев довољне прецизности јер не би ни изблиза указивала на то у чему се тачно састоји неваљаност рада аутомобила и који део или група делова (од неколико десетина хиљада, колико их има у просечном аутомобилу) је погођена кваром, односно манљивошћу.

78 Примера ради, једноставнији и очигледнији недостатак, као што би, рецимо, била испорука мање или веће количине робе од уговорене, би захтевао мање детаљно обавештење.

79 Примера ради, далекоисточни народи углавном избегавају изричито упућивање замерки и своје незадовољство изражавају опширним парафразама, док се неки други народи, попут рецимо словенских, најчешће много сажетији и директнији.

80 Што је инфраструктура купца већа, то би било очекиваније да обавештење о недостацима буде детаљније.

81 Што је продавац искуснији у трговини датом врстом робе, то би се могло више очекивати да из сразмерно мање детаљног обавештења стекне довољан увид у природу недостатка.

82 Више о овом тесту вид. I. Schwenzer (2022b), 872, са даљим упућивањима.

83 *Seller (Italy) v. Buyer (Switzerland)*, Tribunal de Première Instance de Genève, C/16258/2017/JTPI/9216/2021, 6. јул 2021. године, пасус 43, CISG-Online Case No. 5899.

обавештење у коме се наводи да „машина за њепање љжва и набира одећу ње да је њојребно неколико љуџа убацџији иџи одежни љредмеџи, а машину љодесџији на љрву брзину“ довољно јасно ставља до знања продавцу природу мане продате робе, иако не даје прецизан технички опис недостатка.⁸⁴ Дакле, може се закључити да садржај обавештења о несаобразности треба у првом реду да одговара његовој сврси – оно треба да омогући продавцу да схвати у чему се састоји несаобразност робе коју је продао и отклони је на што бржи и адекватнији начин.

С тим у вези може се поставити питање да ли недовољно јасно обавештење ствара обавезу продавца да од купца затражи да прецизније наведе у чему се састоји несаобразност. У тражењу одговора може да помогне резонување Апелационог суда у Паризу у спору који се тицао продаје драгог камења. Купац је електронском поштом обавестио продавца да „квалиџеџи камења љројресивно оџада, да камење некада сџиже нечџсџо и да боја није уједначена“. Продавац је одговорио да ће „убудуће боље бираџи камење и конџролисџи ља јоџ једном љре оџџреме“, као и да „није сџуран да је моџуће наџи свеџло-розе родоџије великих љречника“. Стране су, наиме, најпре преговарале о продаји овог камења мањих димензија, па је продавац могао да се обавеже да ће их доставити у одређеној нијанси розе, али са повећањем пречника није више био сигуран да је то и даље могуће због физичко-хемијских карактеристика тог камена. Купац није реаговао на овај одговор и наставио је да поручује драго камење од продавца током наредних пет месеци. Апелациони суд у Паризу је био мишљења да, све и када би се обавештење купца о незадовољавајућем квалитету дела робе могло узети као обавештење о несаобразности у смислу члана 39 Бечке конвенције (што суд није посебно разматрао, али се из формулисања тог дела образложења може закључити да је у погледу таквог закључка имао одређене резерве), одсуство реакције купца на одговор продавца и наставак поручивања робе свакако поништавају свако евентуално формално дејство иницијалног обавештења које је упутио продавцу.⁸⁵ Иако то Апелациони суд у Паризу у својој одлуци није изричито рекао, стиче се утисак да недовољно јасна изјава о природи несаобразности не може бити сматрана ваљаним обавештењем у смислу члана 39 Бечке конвенције. Самим тим, она не може ни да створи евентуалну обавезу продавца да се ближе распита о природи несаобразности јер целом ланцу догађаја недостаје први корак на плану права – ваљано обавештење о несаобразности које ће створити обавезу продавца да несаобразност отклони, односно које ће

84 *Laco Machinery NV v. Eberhardt Frères S.A.S. et al.*, Cour d'appel de Colmar, 18/00401, 29. новембар 2021. године, пасус 14, CISG-Online Case No. 5865.

85 *Diamprest S.A.S. v. Sebex S.A.*, Cour d'appel de Paris, 20/18636, 1. март 2022. године, пасуси 44–53, CISG-Online Case No. 5922.

омогућити купцу да се користи неким од правних средстава која му Бечка конвенција ставља на располагање за случај да му је испоручена несаобразна роба. Са друге стране, све и да је обавештење о несаобразности ваљано са становишта члана 39 Конвенције, сматрамо да формална обавеза продавца који у недовољној мери разуме природу мане да се о томе ближе распита код купца и даље не постоји. Она може да буде подразумевана као предуслов за испуњење продавчеве обавезе отклањања недостатака, али сама за себе нема правни значај. Упућивање додатног упита купцу би евентуално могло да буде значајно за примену напред описаног субјективно-објективног теста јасноће обавештења, али само као једна од околности које би помогле суду или арбитражи да утврди да ли је конкретан продавац био у прилици да разуме и схвати природу недостатка робе коју је испоручио купцу.⁸⁶ Али, сматрамо да се не би могло допустити да купац упутује изјаву крајње општег садржаја (примера ради: „Испоручена машина не ради добро“) и тиме активира механизам члана 39 Конвенције и све његове последице, а да притом суштински на продавца пребаци дужност распитивања и сазнавања тачне природе недостатка како би могао да испуни своју обавезу отклањања тог недостатка на најрационалнији и најприкладнији начин. Осим што овакав исход не би имао упориште у језику и смислу члана 39 Конвенције, чини нам се да би у практичном смислу водио изигравању циљева које ова одредба треба да оствари.

Конечно, опет са становишта сврхе обавештења о несаобразности, важно је напоменути да оно нема улогу неке апстрактне формуле или „магичних речи“ које се морају изговорити да би одређена животна ситуација постала правно препозната, као што је то давно био случај у римском праву, већ је његова сврха крајње утилитарна и усмерена ка отклањању тачно одређеног недостатка. Тако, обавештење о несаобразности којим се продавцу указује на ману испоручене робе другачију од оне која се утужује пред судом или арбитражом не може се сматрати ваљаним све и када испуњава услове везане за благовременост и јасноћу

86 За супротно мишљење вид. I. Schwenzer (2022b), 872–873 и S. Kröll, 599, који продавчеву дужност да се ближе распита о природи несаобразности изводе из опште дужности савесног поступања. Иако разумемо циљ и сврху оваквих ставова, сматрамо да би њихово прихватање могло да доведе до *de facto* модификације члана 39 Конвенције, јер би заправо дозволило ситуацију у којој би купац у сваком случају могао да да крајње описно обавештење (рецимо: „Роба је несаобразна“) и тиме створи дужност продавца да даље испитује природу несаобразности. Према нашем виђењу такав исход није намеравани циљ члана 39 Бечке конвенције. Оваквим тумачењем би се, по нашем мишљењу, значајно пореметио „унутрашњи баланс“ члана 39 Конвенције, који је од кључног значаја за правилну расподелу терета дужности и обавеза између купца и продавца у систему Бечке конвенције. Више о унутрашњој балансираности члана 39 вид. С. Фишер-Шобот, 439.

садржаја. Овакав став јасно потврђује одлука холандског Окружног суда за Зејланд и Западни Брабант у спору где је купац продавца обавестио да је авокадо који му је испоручен измрзао, да је лошег квалитета, неодговарајуће зрелости и трулих стабљика, а онда је у поступку пред судом истицао друге недостатке робе. Окружни суд је нашао да овакво обавештење није ваљано у смислу члана 39 Бечке конвенције јер мане на које се указује у обавештењу морају да буду оне које се истичу и пред судом.⁸⁷

VI Закључак

Иако би се на први поглед могло рећи да члан 39 Бечке конвенције има само помоћну улогу у систему правила о међународној продаји јер омогућава, односно ускрађује доступност одређених права у случају испоруке несаобразне робе, ова одредба има велики теоријски и практични значај.

Теоријски значај члана 39 огледа се у томе што он представља изузетан пример остварења главних аспирација твораца Конвенције – да створе унификован скуп правила међународне продаје робе који неће бити под одлучујућим утицајем ниједне националне правне концепције. Као што смо показали, члан 39 Конвенције је формулисан тако да на врло практичан и потребама међународног промета прилагођен начин мири разлике које постоје између различитих принципа помоћу којих национална права уређују питање обавештавања о несаобразности. Међутим, са данашње тачке гледишта можемо да приметимо да се током више од три и по деценије примене Конвенције десио и један повратан процес: концепција обавештавања о несаобразности прихваћена у Бечкој конвенцији водила је унапређењу неких националних правила у овој области, у појединим државама где су та правила у претходном периоду новелирана.⁸⁸

Веома битан је и практични значај члана 39 Конвенције. Од његовог исправног разумевања зависи ваљана примена читавог низа правила која уређују права купца у случају испоруке несаобразне робе. Управо због тога тумачење члана 39 Конвенције још увек није исцрпљена тема. Како смо у овом раду утврдили, чак и новија пракса

87 *Organto Europe B.V. v. Axafruit S.L, Rechtbank Zeeland-West-Brabant, C/02/394240/HA ZA 22-55*, 30. новембар 2022. године, пасуси 44–46, CISG-Online Case No. 6125.

88 О перспективама утицаја Бечке конвенције на даљу реформу српског уговорног права у општем смислу вид. Милена Ђорђевић, „Конвенција УН о уговорима о међународној продаји робе у српском праву и пракси – искуства и перспективе“, *Анали Правној факултету у Београду*, бр. 2/2012, 263–265.

примене ове одредбе показује одређена колебања и потврђује да њен текст оставља простор за извесне недоумице. Анализа те праксе наводи на закључак да постоје два главна „кривца“ за погрешну примену члана 39 Конвенције. Један је његово тумачење у светлу правила и принципа националног права а други је својеврсно читавање у текст члана 39 одређених елемената које ова одредба једноставно не садржи. Не треба посебно образлагати да су обе наведене ситуације недозвољене правилима Конвенције, па самим тим и непожељне у пракси.

Како би се ситуације погрешног разумевања и примене члана 39 Бечке конвенције избегле, потребно је да се ова одредба, баш као и било која друга одредба Конвенције тумачи у складу са правилима прописаним чланом 7, а не националним прописима, колико год текст члана 39 Конвенције својим садржајем личио на решење неког националног права. То је посебно важно у контексту тумачења стандарда разумног трајања рока за давање обавештења, у погледу чега, како смо показали, постоје значајне разлике у упоредној пракси. Принцип аутономног тумачења, који је у суштини прописан чланом 7 Бечке конвенције, по нашем схватању налаже системски приступ разумевању члана 39. Овај закључак изводимо из налога члана 7 Конвенције да се она тумачи у складу са дужношћу савесности у међународној трговини. Системски приступ тумачењу члана 39 Бечке конвенције се, по нашем схватању, састоји у поштовању три императива. Први је да се не посеже за националним правом, осим онда када се ради о ситуацији која би требало да буде уређена Конвенцијом а за коју Конвенција не садржи изричито решење нити би се оно могло извести из принципā на којима је Конвенција заснована. Ова обавеза сасвим јасно произлази из члана 7 Конвенције. Други императив је да се води рачуна о циљу и сврси обавештења о несаобразности, што за последицу треба да има то да тумачење члана 39 Конвенције не склизне у пуки формализам већ да се ослања на основни задатак који обавештење о несаобразности треба да испуни: да омогући продавцу да што брже и ефикасније отклони недостатак и омогући да уговор остане на снази уз генерисање минималних додатних трошкова. Као што смо већ напоменули, члан 39 Конвенције служи ваљаном остварењу права предвиђених за случај испоруке несаобразне робе, па зато сматрамо да значење члана 39 треба да се разуме у сврси остваривања тих права. Трећи императив је да би приликом тумачења и примене члана 39 Конвенције требало имати у виду инострану судску и арбитражну праксу, као и мишљења Саветодавног већа за примену Бечке конвенције. Иако немају формалноправну обавезност, ове одлуке и мишљења могу и треба да служе као користан путоказ за глобално уједначавање примене члана 39 Конвенције, што је важно за

промовисање њеног међународног карактера, сходно налогу из члана 7 Конвенције.

На ова три општеважећа принципа, можемо да додамо и један посебни, који је од нарочитог значаја за наше право. Наиме, члан 39 Бечке конвенције, баш као и још неколико њених одредаба, није савним верно преведен у домаћем Закону о ратификацији Конвенције Уједињених нација о уговорима о међународној продаји робе, што је проблем на који је домаћа доктрина већ указивала у неколико наврата. Та преводилачка недоследност је нажалост навела део домаће праксе да помисли да члан 39 Конвенције налаже писану форму обавештења о несаобразности што, како смо показали, не одговара стварном значењу ове одредбе. Како би се избегли случајеви примене неадекватног текста ове или неке друге манљиво преведене одредбе Конвенције, потребно је увек имати у виду и њен текст на неком од званичних језика и бити свестан да је превод Конвенције на српски садржан у Закону о њеној ратификацији само куртоазног карактера. На тај начин ће се избећи погрешно тумачење и примена члана 39 Конвенције а наша пракса ће се у већој мери ускладити са упоредном, чиме ће се побољшати правна сигурност и предвидљивост исхода примене Бечке конвенције у нашем правном систему.

Коришћена литература

- Baasch Andersen Camilla, Mazzotta Francesco, Zeller Bruno, *A Practitioner's Guide to the CISG*, Juris, New York, 2010.
- Bianca Cesare Massimo, Bonell Michael Joachim, *Commentary on the International Sales Law – the Vienna 1980 Sales Convention*, Giuffrè, Milan, 1987.
- Brunner Christoph, Schifferli Michael, „Article 39 CISG“, *Commercial Law – Article-by-Article Commentary* (ed. P. Mankowski), C. H. Beck – Hart – Nomos, München – Oxford – Baden-Baden, 2019.
- Garnett Richard, *Substance and Procedure in Private International Law*, Oxford University Press, Oxford, 2012.
- Ђорђевић Милена, *Обим накнаде штете због повреде уговора о међународној продаји робе*, докторска дисертација, Београд 2012. (Ђорђевић Milena, *Obim naknade štete zbog povrede ugovora o međunarodnoj prodaji robe*, doktorska disertacija, Beograd, 2012)
- Ђорђевић Милена, „Конвенција УН о уговорима о међународној продаји робе у српском праву и пракси – искуства и перспективе“, *Анали Правној факултету у Београду*, бр. 2/2012. (Ђорђевић

- Milena, „Konvencija UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe u srpskom pravu i praksi – iskustva i perspektive“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, br. 2/2012)
- Enderlein Fritz, Maskow Dietrich, *International Sales Law (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods – Convention on the Limitation Period in the International Sale of Goods)*, Oceana Publications, 1992.
- Јовановић Марко, „Место пословања или седиште? О правном значају разлике у преводу Конвенције УН о уговорима о међународној продаји робе“, *Право и привреда*, бр. 7–9/2016. (Јовановић Марко, „Место пословања или седиште? О правном значају разлике у преводу Конвенције УН о уговорима о међународној продаји робе“, *Право и привреда*, бр. 7–9/2016)
- Јовановић Марко, „Forever Young: The Gap-Filling Mechanism of the CISG as a Factor of Its Modernization“, *Balkan Yearbook of European and International Law*, 2020.
- Komarov Alexander, „Internationality, Uniformity and Observance of Good Faith as Criteria in Interpretation of CISG: Some Remarks on Article 7(1)“, *Journal of Law and Commerce*, Vol. 25, 2005/2006.
- Kröll Stefan, „Article 39“, *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) – A Commentary* (eds. Stefan Kröll, Loukas Mistelis, Pilar Perales Viscasillas), C. H. Beck – Hart – Nomos, München – Oxford – Baden-Baden, 2018².
- Павић Владимир, Ђорђевић Милена, „Примена Бечке конвенције у арбитражној пракси Спољнотрговинске арбитраже при Привредној комори Србије“, *Право и привреда*, бр. 5–8/2008. (Pavić Vladimir, Đorđević Milena, „Primena Bečke konvencije u arbitražnoj praksi Spoljnotrgovinske arbitraže pri Privrednoj komori Srbije“, *Pravo i privreda*, br. 5–8/2008)
- Schlechtriem Peter, „Basic Structures and General Concepts of the CISG as Models for a Harmonisation of the Law of Obligations“, *Juridica International*, Nr. 10/2005.
- Schlechtriem Peter, Butler Petra, *UN Law on International Sales – The UN Convention on the International Sale of Goods*, Springer, 2009.
- Schwenzer Ingeborg, „The Noble Month (Articles 38, 39 CISG) – The Story Behind the Scenery“, *European Journal of Law Reform*, Nr. 3–4/2006.
- Schwenzer Ingeborg, Hachem Pascal, „The CISG – A Story of Worldwide Success“, *CISG Part II Conference* (ed. J. Kleinemann), Iustus, Uppsala, 2009.

- Schwenzer Ingeborg, „Introduction“, *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)* (eds. Ingeborg Schwenzer, Ulrich Schroeter), Oxford University Press, Oxford, 2022⁵ (I. Schwenzer (2022a)).
- Schwenzer Ingeborg, „Article 39 CISG: Buyer’s Notice of Non-Conformity“, *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)* (eds. Ingeborg Schwenzer, Ulrich Schroeter), Oxford University Press, Oxford, 2022⁵ (I. Schwenzer (2022b)).
- Ferrari Franco, Torsello Marco, *International Sales Law – CISG in a Nutshell*, West Academic Publishing, 2018.
- Фишер-Шобот Сандра, „Појам, садржај и форма обавештења о несаобразности робе у међународном и домаћем праву“, *Право и привреда*, бр. 4–6/2010. (Fišer-Šobot Sandra, „Pojam, sadržaj i forma obaveštenja o nesaobraznosti robe u međunarodnom i domaćem pravu“, *Pravo i privreda*, br. 4–6/2010)
- Harjani Sunil, „The Convention on Contracts for the International Sale of Goods in United States Courts“, *Houston Journal of International Law*, Nr. 1/2004.
- Huber Peter, Mullis Alastair, *The CISG*, Sellier, München, 2007.

Marko JOVANOVIĆ, PhD
Associate Professor at the University of Belgrade Faculty of Law, Serbia

CONTRIBUTION TO THE INTERPRETATION OF ARTICLE 39 OF THE UNITED NATIONS CONVENTION ON CONTRACTS FOR THE INTERNATIONAL SALE OF GOODS

Summary

Article 39 of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (the CISG) governs the buyer's duty to inform the seller of the non-conformity of delivered goods. Although at first sight this provision does not seem to bear a crucial role in the system of the Convention, since it is primarily aimed at enabling the application of other rules which govern buyer's rights in case of receiving non-conforming goods, a closer inspection of Article 39 CISG shows that the wording of this provision causes certain problems and dilemmas both in theory and case law. This paper examines the purpose and key elements of buyer's notice of non-conformity. On the basis of those analyses, the author seeks to develop certain instructions for interpretation and more proper application of Article 39 CISG. Those instructions include the duty to consider the international character of the said provision and to avoid its interpretation in light of standards adopted by national laws, the need to give regard to the aim and purpose of the notice of non-conformity, as well as the necessity to consider international case law. These instructions are likely to promote legal certainty regarding the application of the CISG and to enhance the predictability of outcomes in international trade. Alongside these considerations, which may be qualified as general, one should also keep in mind that certain unofficial translations of Article 39 CISG, such as the Serbian one, contain some inaccuracies. Therefore, it is vitally important for the proper application of this provision to double-check its content against the version drafted in one of the official languages of the Convention.

Key words: CISG. – Notice of non-conformity. – Interpretation. – International Sale of Goods. – Buyer's Rights.

Датум пријема рада: 9. 11. 2024.

Датум прихватања рада: 11. 12. 2024.